

МЕХАНІЗМИ АДАПТАЦІЇ ДО ПОВОЄННИХ СТРУКТУРНИХ ЗМІН У РОЗРІЗІ ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ

©2025 НЕДОБОР І. В.

УДК 330.341.2
JEL: H12; L60; O14; O25

Недобор І. В. Механізми адаптації до повоєнних структурних змін у розрізі галузей економіки

Статтю присвячено вивченню аспектів адаптації української економіки до повоєнних структурних змін у розрізі галузей. Стаття має на меті визначити повоєнні структурні зміни в економіці України та обґрунтувати механізми адаптації в розрізі її галузей, які забезпечили б підвищення їх конкурентоспроможності та стійкості. Проаналізовано вплив війни на виробничі потужності, логістичні ланцюги та інфраструктурні активи; визначено основні галузеві ризики, що формуються в умовах системних руйнувань. Узагальнено прямі економічні втрати основних секторів економіки, таких як промисловість, будівництво, транспорт, енергетика, агропромисловий комплекс, освіта та охорона здоров'я. Проаналізовано внесок галузей у формування ВВП країни; визначено, що найбільший внесок у 2024 р. мають державне управління та обов'язкове соціальне страхування, оптова та роздрібна торгівля, переробна промисловість, сільське господарство, що обумовлює роль цих секторів як драйверів подальшої економічної адаптації. Обґрунтовано галузеві ризики післявоєнних структурних змін, зокрема технологічну деградацію, руйнування виробничих ланцюгів, дефіцит інвестицій, фізичний знос інфраструктури, логістичні обмеження та кадровий дефіцит. Визначено, що для ефективного відновлення економіки необхідна синергія між державними інституціями, приватним сектором та інноваційними платформами. У статті обґрунтовано роль інституційних механізмів при адаптації до післявоєнних структурних змін, зокрема у формуванні правової бази, стимулюванні підприємництва та моніторингу реалізації галузевих стратегій. Розкрито ефективність фінансово-інвестиційних інструментів: державно-приватних фондів, механізмів фінансового лізингу та податкових преференцій для секторів. Обґрунтовано технологічні та інноваційні механізми адаптації до повоєнних структурних змін, які забезпечили б автоматизацію виробництва, інтеграцію наукових досліджень, створення інноваційних кластерів і підвищення конкурентоспроможності галузей. Таким чином, у дослідженні визначено ефективні напрями адаптації української економіки до повоєнних структурних змін, які загалом спрямовані на мінімізацію втрат, підвищення продуктивності та конкурентоспроможності галузей, а також на створення умов для сталого економічного зростання в умовах повоєнної трансформації.

Ключові слова: структурні зміни економіки, повоєнні структурні зміни, національна економіка, адаптаційні механізми, ризики, економічна стійкість.
Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 13.

Недобор Ірина Василівна – кандидат економічних наук, директор Департаменту публічної дипломатії та міжнародних відносин, Громадська організація «Життя під час війни» (вул. Руденко Лариси, 6а, офіс 388, Київ, 02141, Україна)
E-mail: iryna.nedobor@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-7780-6296>

UDC 330.341.2
JEL: H12; L60; O14; O25

Nedobor I. V. The Mechanisms of Adaptation to Postwar Structural Changes in the Scope of Economic Sectors

The article is dedicated to studying the aspects of adapting the Ukrainian economy to postwar structural changes across various sectors. The aim of the article is to identify postwar structural changes in Ukraine's economy and to substantiate adaptation mechanisms across its sectors that would enhance their competitiveness and resilience. The impact of the ongoing war on production capacities, logistics chains, and infrastructure assets is analyzed; the main sectoral risks arising in conditions of systemic destruction are identified. Direct economic losses of key sectors of the economy, such as industry, construction, transport, energy, the agro-industrial complex, education, and healthcare, are summarized. The contribution of the sectors to the country's GDP is analyzed; it is determined that in 2024 the highest contribution comes from public administration and compulsory social insurance, wholesale and retail trade, manufacturing, and agriculture, highlighting the role of these sectors as drivers of further economic adaptation. The sectoral risks of postwar structural changes have been substantiated, including technological degradation, disruption of production chains, investment shortages, physical deterioration of infrastructure, logistical constraints, and workforce deficits. It has been determined that efficient economic recovery requires synergy among governmental institutions, the private sector, and innovation platforms. The article substantiates the role of institutional mechanisms in adapting to postwar structural changes, particularly in establishing the legal framework, promoting entrepreneurship, and monitoring the implementation of sectoral strategies. The efficiency of financial and investment instruments is examined: public-private funds, financial leasing mechanisms, and tax incentives for various sectors. Technological and innovative mechanisms for adapting to postwar structural changes are outlined, which would ensure production automation, integration of scientific research, creation of innovation clusters, and enhancement of industry competitiveness. Thus, the study identifies efficient strategies for adapting the Ukrainian economy to postwar structural changes, which are generally aimed at minimizing losses, enhancing productivity and competitiveness of industries, and creating conditions for sustainable economic growth within the context of postwar transformation.

Keywords: economic structural disruptions, postwar structural changes, national economy, adaptation mechanisms, risks, economic resilience.

Fig.: 1. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 13.

Nedobor Iryna V. – PhD (Economics), Director of the Department of Public Diplomacy and International Relations, Public Organization «Life during War» (office 388, 6a Rudenko Larisy Str., Kyiv, 02141, Ukraine)
E-mail: iryna.nedobor@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-7780-6296>

Повномасштабне вторгнення на територію України з боку країни-агресора спричинило глибокі структурні зміни в національній економіці. За період військових дій знайшли місце і руйнування виробничого потенціалу, і деформація галузевої структури, і втрати трудових ресурсів, порушення логістичних ланцюгів, скорочення інвестиційної активності та зміни просторової організації економічної діяльності. Усі галузі національної економіки зазнали трансформацій, вони потребують як відновлення довоєнних обсягів виробництва, так і якісного оновлення галузевої структури відповідно до нових економічних, технологічних і безпекових умов. Отже, післявоєнне відновлення відбуватиметься в умовах підвищеної невизначеності, фіскальних обмежень, зовнішніх боргових зобов'язань та необхідності одночасного забезпечення макроекономічної стабільності та довгострокового структурного оновлення. За таких умов традиційні інструменти економічної політики виявляються недостатньо ефективними або навіть фрагментарними, що ускладнить процес адаптації української економіки до нових внутрішніх і зовнішніх викликів, тому все вищезазначене й обумовлює актуальність дослідження.

Велика кількість праць присвячена питанням адаптації економіки країни до кризових явищ і структурних змін. У праці [4] вчені визначили, що структурні зміни в економіці – це еволюційні процеси, які формуються під впливом технологічного розвитку, трансформації ринків праці та капіталу. Вчені Вітковський Ю. та Іванченков В. визначили роль державного регулювання та інституційної підтримки при адаптації економіки до зовнішніх і внутрішніх криз [6; 7]. Дослідники Іщенко С., Ткач В., Глазунова О. [5] та Белікова Н., Губарева І. [8] обґрунтували адаптивні стратегії на мезо- та макrorівнях економіки в умовах глобальної турбулентності та нестабільного середовища. Науковці Аксьонова О., Яценко О. [9] розглянули інституційно-економічні інструменти міжгалузевої координації при трансформації економіки. Дослідники Васильців Т., Лупак Р., Августин Р. та інші [10], а також Богун В. [12] визначили фінансові та інвестиційні аспекти адаптації в умовах війни. Потапенко В. [13] окреслив технологічні та інноваційні аспекти забезпечення конкурентоспроможності та економічного прогресу в країні.

Проте в представлених працях недостатньо висвітлені аспекти післявоєнного відновлення України, зокрема на галузевому рівні. Тож виникає необхідність дослідження галузевих механізмів адаптації до післявоєнних структурних змін економіки, які характеризуються обмеженістю ресурсів, зростанням глобальної конкуренції та посиленням

вимог до технологічної, екологічної та енергетичної ефективності.

Мета статті – визначення повоєнних структурних змін в економіці України та обґрунтування механізмів адаптації в розрізі галузей, які забезпечили би підвищення їх конкурентоспроможності та стійкості.

Війна стала найпотужнішим деструктивним чинником для української національної економіки: вона як руйнувала, так і руйнує виробничі потужності, призводить до структурних зламів, викликає зміни у співвідношенні секторів економіки та переформатовує ринки праці, капіталу та технологій.

За оцінками експертів Київської школи економіки [1], на кінець 2024 р. сукупні прямі втрати інфраструктурного потенціалу України перевищили 170 млрд дол. Найбільш відчутних втрат зазнали промисловий, будівельний і сервісний сектори, сумарні збитки яких оцінюються приблизно у 14,4 млрд дол. Було пошкоджено або повністю зруйновано майже 500 підприємств державної та приватної форм власності, що дестабілізувало виробничі та логістичні ланцюги. Значних втрат зазнала і транспортна інфраструктура, загальний обсяг яких оцінюється сукупно в 38,5 млрд дол., зокрема: руйнування доріг сягнули 28,3 млрд дол., при цьому сумарна протяжність пошкоджених автошляхів перевищила 26 тис. км. Збитки залізниці оцінено експертами в 4,3 млрд дол., портової інфраструктури – близько 0,85 млрд дол., а авіаційної галузі – майже 2 млрд дол. Було знищено або пошкоджено близько 260 тис. легкових автомобілів на суму 2,2 млрд дол.

Суттєвих втрат зазнав і агропромисловий комплекс, прямі збитки якого, за експертними оцінками [1], становлять близько 10,3 млрд дол. Внаслідок бойових дій було виведено з експлуатації понад 130 тис. сільськогосподарських машин, знищено близько 4 млн тонн зерна, пошкоджено понад 16 тис. га багаторічних насаджень. Масштабних ушкоджень зазнали інші критично важливі сфери. Зокрема, втрати енергетичного сектора оцінено експертами приблизно в 14,6 млрд дол. унаслідок руйнування генеруючих потужностей, високовольтних підстанцій та об'єктів нафтогазу. Освітня галузь зазнала збитків на рівні 7,3 млрд дол. (пошкоджено або зруйновано понад 4 тис. закладів освіти). У сфері охорони здоров'я зафіксовано втрати на суму близько 4,3 млрд дол. (постраждало понад 1554 медустанов). Культурна, спортивна та туристична інфраструктура втратила орієнтовно 4 млрд дол., а екологічні збитки, зумовлені ураженням близько 298 тис. га лісових угідь, оцінено в 4,5 млрд дол. Пошкодження цифрової та

телекомунікаційної інфраструктури перевищило суму 1,2 млрд дол.

Війна спричинила системні руйнування виробничих та інфраструктурних активів України практично в усіх секторах економіки та сформувала довгострокові структурні бар'єри для відновлення економічної діяльності та підприємницької активності. Отже, галузі української економіки функціонують у вкрай важких умовах. Задля визначення аспектів галузевої адаптації економіки країни та оцінювання масштабів трансформацій у її основних секторах доцільно проаналізувати динаміку ВВП у галузевому розрізі (табл. 1).

Найбільшого скорочення у 2022 р. зазнали галузі, високо залежні від фізичної інфраструктури та логістики, такі як будівництво, переробна промисловість та транспорт. Починаючи з 2023 р. спостерігалось деяке відновлення окремих секторів

(переробної промисловості, енергетики, торгівлі, інформаційно-телекомунікаційної сфери, операцій з нерухомим майном), що дозволяє дійти висновку про поступову структурну адаптацію економіки до умов, що склалися. Цікаво, що було виявлено істотне зростання обсягів державного управління у формуванні ВВП саме з 2022 р., отже, існує посилення ролі держави як потужного стабілізатора економіки у воєнний період.

Найвагоміший внесок і формування сукупного ВВП у 2024 р. забезпечили: державне управління та обов'язкове соціальне страхування (24%), оптова та роздрібна торгівля (14%), переробна промисловість (10%), сільське господарство (8%). Саме ці галузі – драйвери економічної стійкості та адаптації в умовах воєнних і післявоєнних структурних змін (рис. 1).

Таблиця 1

Динаміка ВВП України в галузевому розрізі, млн грн, 2020–2024 рр.

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
Сільське, лісове та рибне господарство	393077	593367	449148	500540	544620
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	193120	351148	229879	283500	307170
Переробна промисловість	426483	560527	398360	550961	644193
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	122878	180944	229907	308936	358502
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	16257	19143	16163	17783	18750
Будівництво	119441	150312	69299	103883	128450
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	588365	742123	645455	865700	904773
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	262453	295300	226716	289201	353054
Тимчасове розміщування й організація харчування	30834	49166	30057	42448	51540
Інформація та телекомунікації	209394	255635	206711	264730	309354
Фінансова та страхова діяльність	131903	161933	156365	166319	232185
Операції з нерухомим майном	268980	314763	236075	318975	403665
Професійна, наукова та технічна діяльність	137192	157569	99294	134650	155172
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	59895	67873	53799	63263	73166
Державне управління; обов'язкове соціальне страхування	306533	336451	1136937	1419998	1564598
Освіта	186049	235042	222862	217839	274597
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	113642	134883	150430	181142	205120
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	24338	31910	26113	39564	51535
Надання інших видів послуг	35891	46637	42622	53270	63606
Валовий внутрішній продукт, усього	4222026	5450849	5239114	6627961	7658659

Джерело: складено автором за [2; 3].

Рис. 1. Внесок галузей у формування ВВП у 2024 р., %

Джерело: побудовано за [3].

Вдаючись до змістового наповнення терміну «структурні зміни», варто зазначити, що це трансформації розподілу ресурсів, виробництва та зайнятості між галузями економіки, що спричиняються зовнішніми кризами, внутрішніми процесами в економіці. В економічній науці [4] такі зміни розглядаються як еволюційний процес, пов'язаний з технологічними інноваціями, трансформаціями ринку праці й капіталу та з переходом до нових форм організації виробництва.

Післявоєнні структурні зрушення вирізняються особливою природою, оскільки поєднують у собі риси як прискорених, так і вимушених трансформацій. Вони, як правило, мають раптовий масштабний характер, який зумовлений значними втратами виробничих потужностей, руйнуванням інфраструктури, порушенням традиційних логістичних маршрутів та розривом усталених виробничо-збутових ланцюгів. Отже, різко змінюється галузева структура економіки, знижується частка окремих традиційних секторів та, водночас, зростає роль галузей, здатних швидше адаптуватися до нових умов або виконувати критичні функції економічної стабілізації та відновлення.

Узагальнено негативні ефекти війни та пов'язані з нею майбутні трансформації та визначимо пріоритетні напрями застосування механізмів адаптації та підтримки виробничих секторів.

У табл. 2 виокремлено основні ризики післявоєнних структурних змін в економіці України.

Післявоєнні структурні зміни формують комплексні та міжгалузеві ризики, які по-різному впливають на економічні сектори. Найбільш уразливими вважаємо промисловість, енергетику, транспортну інфраструктуру та будівництво, де руйнування фізичних активів та порушення виробничих ланцюгів суттєво знижують оперативну спроможність і конкурентоспроможність галузей. Аграрний сектор, хоча й продемонстрував високу стійкість, зазнає значних майбутніх втрат через руйнування логістичних ланцюгів та обладнання, що обмежує його експортний потенціал. Водночас ризики у сфері послуг, фінансів, ІТ і соціальної інфраструктури вказують на значення людського капіталу та інноваційного потенціалу для післявоєнної адаптації економіки.

У науковій літературі [5–8] механізми адаптації економіки до структурних змін розглядаються як сукупність взаємопов'язаних інструментів державного регулювання, ринкових ініціатив та інноваційних рішень, що забезпечують здатність окремих галузей реагувати на екзогенні шоки та внутрішні трансформації з мінімальними втратами продуктивності та конкурентоспроможності. Тож, підтримуються як поточні виробничі

Ризики післявоєнних структурних змін в економіці України

Галузь	Структурні ризики	Прояв у післявоєнний період	Довгострокові наслідки
Переробна та добувна промисловість	Технологічна деградація, втрата виробничих ланцюгів, дефіцит інвестицій	Неможливість швидкого відновлення потужностей, зниження продуктивності та залежність від імпорту	Закріплення сировинної спеціалізації та зниження конкурентоспроможності
Енергетика	Високий рівень фізичного зносу інфраструктури, енергетична небезпека	Нестабільність енергопостачання, зростання собівартості виробництва	Стимування промислового розвитку, підвищення енергетичної залежності
Сільське господарство	Виснаження ресурсної бази, логістичні обмеження, мінна небезпека	Скорочення посівних площ, зниження експортного потенціалу	Обмеження валютних надходжень, деградація сільських територій
Будівництво	Дефіцит фінансування, нестача кадрів, регуляторні бар'єри	Повільні темпи відбудови, зростання вартості будівельних робіт	Затягування відновлення інфраструктури та житлового фонду
Транспорт і логістика	Руйнування інфраструктури, зміна торговельних маршрутів	Підвищення логістичних витрат, обмеження мобільності ресурсів	Зниження інтеграції у світові ринки, втрати транзитного потенціалу
Сфера послуг	Скорочення внутрішнього попиту, міграція трудових ресурсів	Нерівномірне відновлення сектора, концентрація у великих містах	Поляризація регіонального розвитку
Фінансовий сектор	Кредитні ризики, боргове навантаження, інфляційний тиск	Обмежене кредитування бізнесу, зростання вартості капіталу	Гальмування інвестиційних процесів
ІТ і креативні індустрії	Відтік людського капіталу, регуляторна невизначеність	Перенесення бізнесу за кордон, скорочення податкових надходжень	Втрата інноваційного потенціалу
Освіта, охорона здоров'я	Хронічне недофінансування, кадровий дефіцит	Погіршення якості людського капіталу	Зниження довгострокових темпів економічного зростання
Державне управління	Надмірна фіскалізація, зростання ролі перерозподілу	Витіснення приватної ініціативи	Формування залежної від бюджету економічної моделі

Джерело: авторська розробка.

процеси, так і посилюється значення інституційних, фінансових і технологічних структур, які формують середовище для адаптації, модернізації та структурної перебудови економіки. Далі детально розглянемо кожну з них.

Інституційні механізми будують фундамент адаптаційної спроможності економічних систем і передбачають формування правової бази, інституційної підтримки підприємництва, створення стимулів для інноваційної діяльності та дієвих механізмів моніторингу реалізації галузевих стратегій. У праці [9] визначено, що ефективно законодавче та нормативно-правове забезпечення здатне суттєво підсилювати адаптивний потенціал національної економіки та її окремих секторів,

оскільки інституції визначають правила гри для економічних агентів та формують очікування щодо майбутнього розвитку.

Інституційні механізми мають включати комплекс правових і організаційних заходів, спрямованих на забезпечення прозорості, передбачуваності та захисту прав власності, що, своєю чергою, стимулює довгострокові інвестиції та інноваційні зусилля підприємств. Нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності, стандартизація процедур, адаптація регуляторної політики до європейських і світових стандартів – усе зазначене створює сприятливе інституційне середовище для модернізації галузей та інтеграції у глобальні ланцюги доданої вартості [10].

У контексті післявоєнної реконструкції України особливої ваги набуває створення спеціальних інституційних платформ для моніторингу та аналітики стану галузей, забезпечення координації між державними органами та приватним сектором і регіональними структурами. Платформи дозволять реагувати на структурні зрушення своєчасно та гнучко [11].

Алі дослідимо фінансові та інвестиційні механізми адаптації, без яких ніяк неможливо здійснити повоєнне відновлення економіки. Структурні зміни потребують значних капіталовкладень у модернізацію виробничих активів, інноваційну діяльність і розвиток людського капіталу. У праці [12] визначено, що ефективне фінансування має орієнтуватися як на покриття поточних потреб галузей, так і на стимулювання їх трансформації та модернізації шляхом директивної підтримки стратегічно важливих секторів економіки.

До фінансово-інвестиційних механізмів також відносимо створення державно-приватних інвестиційних фондів підтримки модернізації промислових проектів, застосування механізмів фінансового лізингу, кредитування інновацій на пільгових умовах, використання податкових стимулів для підприємств, що здійснюють інвестиції у високотехнологічні виробництва. Залучення визначених інструментів обумовить доступ до фінансових ресурсів, розширить інвестиційний портфель і знизить ризики капіталовкладень у період невизначеності.

Механізми технологічної модернізації та підтримки інновацій доповнюють вищевикладені адаптаційні стратегії сучасної економіки. В умовах післявоєнних структурних змін технологічні механізми набувають особливої значущості, оскільки вони визначають ступінь конкурентоспроможності галузей і здатність до довгострокового зростання. Ще задовго до початку війни вчений Потапенко В. Г. [13] визначив, що інновації – це не просто джерело якісних змін у характеристиках продукції та процесів, а фундаментальний чинник економічного прогресу в країні загалом.

До *основних технологічних механізмів* відносимо:

- ✦ *тотальне впровадження цифрових технологій*, які забезпечать автоматизацію виробничих процесів, оптимізацію логістики та підвищення ефективності управління;
- ✦ *підвищення рівня автоматизації та роботизації*, які сприятимуть зниженню собівартості та підвищенню якості продукції;
- ✦ *інтеграцію науково-дослідницької діяльності у виробничі цикли*, які посилять інноваційний потенціал підприємств;

- ✦ *створення інноваційних кластерів та технопарків*, які забезпечать синергію між бізнесом, університетами та науково-дослідними інститутами задля масштабної дифузії знань і технологій.

Окреслені механізми технологічної модернізації будуть критично важливими для високотехнологічних секторів: машинобудування, ІТ та енергетичних технологій, в яких інновації – це базове джерело конкурентних переваг. Для традиційних галузей технологічна трансформація безумовно забезпечить підвищення продуктивності, кращу інтеграцію в міжнародні виробничі мережі та більшу адаптивність до зовнішніх тисків.

ВИСНОВКИ

Війна дуже погано вплинула на економіку України, вона призвела до системних руйнувань виробничих та інфраструктурних активів у всіх секторах. Сукупні прямі збитки інфраструктури та виробничих потужностей на кінець 2024 р. перевищили суму 170 млрд дол., при цьому найбільш ураженими виявилися промисловість, будівництво, транспорт та енергетика. Масштабні руйнування призвели до порушення виробничих і логістичних ланцюгів, обмежили доступ до ресурсів, знизили продуктивність і зумовили переформатування ринку праці та капіталу. Проте певні сектори економіки продемонстрували здатність до адаптації навіть у складних умовах: це державне управління, оптова та роздрібна торгівля, переробна промисловість і сільське господарство. Вказані галузі стали драйверами економічної стійкості, забезпечуючи значну частину ВВП і стабілізацію економіки під час війни.

При дослідженні післявоєнних структурних змін визначено, що кожна галузь має свої специфічні виклики: від технологічної деградації у промисловості до втрат ресурсної бази в аграрному секторі та проблем кадрового забезпечення у сфері послуг, освіти та охорони здоров'я. Успішна адаптація економіки залежить від комплексного застосування інституційних, фінансових і технологічних механізмів, що забезпечують:

- ✦ правове та нормативне регулювання, спрямоване на захист прав власності та стимулювання інвестицій;
- ✦ фінансову підтримку модернізації та інновацій, включно з державними та приватними фондами, пільговим оподаткуванням і кредитними механізмами;
- ✦ технологічну трансформацію, цифровізацію, інтеграцію досліджень і розробок, створення інноваційних кластерів для забезпечення конкурентоспроможності на національному та глобальному рівнях.

Післявоєнна реконструкція економіки України потребує системного підходу до відновлення галузей, а саме: стратегічно важливо поєднати заходи державного регулювання з ринковими ініціативами та інноваційними стратегіями. Водночас сталість економічної моделі та здатність до адаптації визначатимуться рівнем координації між державою, бізнесом, науковою спільнотою та швидкістю інтеграції сучасних технологій у виробничі процеси. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Андрієнко Д., Піддубний І., Студеннікова І. та ін. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на листопад 2024 року. Київ : Київська школа економіки, 2025. 28 с. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/02/KSE_Damages_Report-November-2024-UA.pdf
2. Валовий внутрішній продукт (1990–2023). *Державна служба статистики*. 2024. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/vvp/vvp_rik/vvp_rik90-22_2021_100.xlsx
3. Валовий внутрішній продукт у фактичних цінах у 2024 році. *Державна служба статистики*. 2025. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/vvp/vvp_kv/vvpf_24_ue.xlsx
4. Lin J. Y. F., Xing H. Endogenous structural transformation in economic development. *arXiv*. 2011. 03695. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2011.03695>
5. Іщенко С. В., Ткач В. П., Глазунова О. О. Сучасні підходи до формування та реалізації адаптаційного механізму економічних систем в умовах глобальної турбулентності. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 77. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-51>
6. Вітковський Ю. П. Адаптивність економіки до зовнішніх і внутрішніх шоків в умовах глобалізації. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Т. 7. № 3. С. 148–154. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-3-20>
7. Вітковський Ю. П., Іванченков В. С. Механізм державного регулювання структурних змін в контексті розвитку національної економіки. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Т. 9. № 4. С. 416–420. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-4-64>
8. Белікова Н. В., Губарева І. О. Особливості формування адаптивних систем управління стартапами в умовах нестабільного середовища. *Проблеми економіки*. 2023. № 3. С. 168–173. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-3-168-173>
9. Аксьонова О. В., Яценко О. М. Інституційно-економічні механізми розвитку міжкультурної комунікації в умовах трансформації міжнародних відносин. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-173>
10. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Августин Р. Р. та ін. Механізми та функціонально-структурні інструменти забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах сучасних загроз економічної безпеки : монографія. Львів : Видавництво ННВК «АТБ», 2019. 552 с.
11. Коцко Т. А. Проблеми формування інтегрованого інвестиційного клімату в контексті структурної трансформації економіки України. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*. 2025. Вип. 5. С. 84–87. DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2025-5-19>
12. Богун В. С. Фінансові механізми стимулювання інвестицій у відновлення економіки України після війни. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Економічні науки*. 2025. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/77-10>
13. Потапенко В. Г. Соціальна стабільність як глобальна мета інноваційного розвитку екологізації економіки. *Механізм регулювання економіки*. 2011. № 1. С. 197–206. URL: https://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_12/V_G_Potapenko-Social_stability_as_a_global_aim_of_innovative_development_in_environmental_economy.pdf

REFERENCES

- Aksonova O. V. & Yatsenko O. M. (2025). Instytutsiinonekonomichni mekhanizmy rozvytku mizhkulturnoi komunikatsii v umovakh transformatsii mizhnarodnykh vidnosyn [Institutional and economic mechanisms for the development of intercultural communication in the conditions of transformation of international relations]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 71. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-173>
- Andriienko D., Piddubnyi I. & Studennikova I. (2025). *Zvit pro priami zbytky infrastruktury vid ruinuvann vnaslidok viiskovoi ahresii Rosii proty Ukrainy stanom na lystopad 2024 roku* [Report on direct infrastructure damage from destruction caused by Russia's military aggression against Ukraine as of November 2024]. *Kyivska shkola ekonomiky*. https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/02/KSE_Damages_Report-November-2024-UA.pdf
- Bielikova N. V. & Hubarieva I. O. (2023). Osoblyvosti formuvannya adaptivnykh system upravlinnia startapamy v umovakh nestabilnoho seredovyscha [Features of the formation of adaptive startup management systems in an unstable environment]. *Problemy ekonomiky*, 3, 168–173. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-3-168-173>
- Bohun V. S. (2025). Finansovi mekhanizmy stymuliuвання investytzii u vidnovlennia ekonomiky Ukrainy pislia viiny [Financial mechanisms for stimulating investment in the recovery of Ukraine's economy after the war]. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi Akademii upravlinnia personalom. Ekonomichni nauky*, 1. <https://doi.org/10.32689/2523-4536/77-10>
- Derzhavna sluzhba statystyky. (2024). *Valovyi vnutrishnii produkt (1990–2023)* [Gross Domestic Pro-

- duct (1990–2023)]. https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/vvp/vvp_rik/vvp_rik90-22_2021_100.xlsx
- Derzhavna sluzhba statystyky. (2025). *Valovy vnutrishnii produkt u faktychnykh tsinakh u 2024 rotsi* [Gross Domestic Product at actual prices in 2024]. https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/vvp/vvp_kv/vvpf_24_ue.xlsx
- Ishchenko S. V., Tkach V. P. & Hlazunova O. O. (2025). Suchasni pidkhody do formuvannia ta realizatsii adaptatsiinoho mekhanizmu ekonomichnykh system v umovakh hlobalnoi turbulentsii [Modern approaches to the formation and implementation of the adaptation mechanism of economic systems in conditions of global turbulence]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 77. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-51>
- Kotsko T. A. (2025). Problemy formuvannia integrovanooho investytsiinoho klimatu v konteksti strukturnoi transformatsii ekonomiky Ukrainy [Problems of forming an integrated investment climate in the context of structural transformation of the economy of Ukraine]. *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky ta prava*, 5, 84–87. <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2025-5-19>
- Lin J. Y. F. & Xing H. (2020). Endogenous structural transformation in economic development. *arXiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2011.03695>
- Potapenko V. H. (2011). Sotsialna stabilnist yak hlobalna meta innovatsiinoho rozvytku ekolohizatsii ekonomiky [Social stability as a global goal of innovative development of greening the economy]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, 1, 197–206. https://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_12/V_G_PotapenkoSocial_stability_as_a_global_aim_of_innovative_development_in_environmental_economy.pdf
- Vasyltsiv T. H., Lupak R. L. & Avhustyn R. R. (2019). *Mekhanizmy ta funktsionalno-strukturni instrumenty zabezpechennia konkurentospromozhnosti natsionalnoi ekonomiky v umovakh suchasnykh zahroz ekonomichnoi bezpeky* [Mechanisms and functional-structural tools for ensuring the competitiveness of the national economy under current threats to economic security]. Vydavnytstvo NNVK «ATB».
- Vitkovskiy Yu. P. (2022). Adaptivnist ekonomiky do zovnishnykh i vnutrishnykh shokiv v umovakh hlobalizatsii [Adaptability of the economy to external and internal shocks in the conditions of globalization]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, 3(7), 148–154. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-3-20>
- Vitkovskiy Yu. P. & Ivanchenkov V. S. (2024). Mekhanizm derzhavnogo rehuliuвання strukturnykh zmin v konteksti rozvytku natsionalnoi ekonomiky [Mechanism of state regulation of structural changes in the context of the development of the national economy]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, 4(9), 416–420. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-4-64>

Стаття надійшла до редакції / Received: 17.11.2025.
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 01.12.2025